

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПОЛІТОЛОГІЇ**

**ПОЛІТИКА ТА ПРАВО
В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПОШУК РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

...

23 КВІТНЯ 2024

**Київ
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова
2024**

УДК 32:341.3«364»(082)
П 50

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 8 від 28 березня 2024 року)*

П 50 **ПОЛІТИКА ТА ПРАВО В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОШУК
РІШЕНЬ** : збірник матеріалів Міжнарод. наук. конф. / за заг. ред.
П. В. Горінова ; Навчально-науковий інститут права та політології
УДУ імені Михайла Драгоманова (м. Київ, 23 квітня 2024 р.). – Київ :
Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. – 399 с.

Збірник матеріалів Міжнародної наукової конференції «Політика та право в умовах дії воєнного стану: пошук рішень» містить короткий зміст результатів науково-дослідних робіт наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів та студентів закладів вищої освіти, наукових установ і організацій. Збірник присвячено аналізу й оцінці політичних і правових аспектів у контексті воєнного стану, з особливим акцентом на українські реалії та міжнародну перспективу. У збірнику широко представлені теми, що стосуються захисту прав людини, правового регулювання під час воєнного стану, ролі національних та міжнародних інституцій у забезпеченні правопорядку та справедливості. Велика увага приділена питанням соціального захисту військовослужбовців та цивільного населення, особливостям правосуддя в умовах воєнного стану. Дослідження в збірнику відзначаються глибоким аналітичним підходом та різноманітністю методологій, що дозволяють оцінити складність та багатовекторність правових і політичних викликів сучасного світу.

Збірник є джерелом для науковців, юристів, політологів, а також для всіх, хто цікавиться глибоким розумінням сучасних правових і політичних реалій. Він сприяє науковому діалогу, обміну знаннями та досвідом між фахівцями різних галузей, що є ключовим для вироблення комплексних підходів до вирішення глобальних викликів сучасності.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, правильність фактів і посилань несуть автори матеріалів.

УДК 32:341.3«364»(082)
DOI: https://doi.org/10.31392/UDU-MK_NNIPiP_2024

© Автори публікацій, 2024
© ННПіП УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024
© Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024

Дар'я НІКИТЕНКО / Daria NIKYTENKO

*здобувач вищої освіти Навчально-наукового інституту права та політології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

Наталія СУХИЦЬКА / Nataliia SUKHUTSKA

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри правознавства та галузевих юридичних дисциплін
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (м. Київ)*

ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПІДСТАВИ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД ПОКАРАННЯ ТА ЙОГО ВІДБУВАННЯ

Щоб чітко окреслити поняття «звільнення від покарання та його відбування», важливо детально вивчити кримінально-правові норми, що містяться у Розділі XII Загальної частини («Звільнення від покарання та його відбування») в статтях 74-87 Кримінального кодексу України.

Під звільненням від покарання та його відбування слід розуміти передбачені в КК випадки незастосування судом до особи, винної у вчиненні злочину, покарання або припинення подальшого його відбування [4].

Рішення про звільнення від покарання та його відбування приймає лише суд. Про це свідчить ч. 1 ст. 74 Кримінального кодексу України, звільнення засудженого від покарання або подальшого його відбування, заміна більш м'яким, а також пом'якшення призначеного покарання, крім звільнення від покарання або пом'якшення покарання на підставі закону України про амністію чи акта про помилування, може застосовуватися тільки судом у випадках, передбачених цим Кодексом [1].

Кримінальний кодекс України передбачено такі види звільнення від покарання та його відбування:

1) *звільнення від покарання (тобто не призначення покарання):*

- внаслідок втрати особою суспільної небезпечності;
- у зв'язку із закінченням строків давності;
- у зв'язку з хворобою особи.

2) *звільнення від відбування покарання:*

- особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунена (ч. 2 ст. 74);
 - з випробуванням (ст. 75-78);
 - з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років (ст. 79);
 - у зв'язку із закінченням строків давності виконання обвинувального вироку (ст. 80);
 - умовно-дострокове звільнення (ст. 81);
 - вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (ст. 83);
 - у зв'язку з хворобою (ст. 84);
 - на підставі закону України про амністію або акта про помилування (ст. 85);
- 3) *заміна більш м'яким покаранням:*
- невідбутої частини покарання, якщо засуджений став на шлях виправлення (ст. 82);

-
- вагітним жінкам і жінкам, які мають дітей віком до трьох років (ч. 4 ст. 83);
 - покарання повністю або невідбутої його частини на підставі закону України про амністію або акта про помилування (ст. 85);

4) *пом'якшення призначеного покарання:*

- якщо призначена засудженому міра покарання перевищує санкцію нового закону (ч. 3 ст. 74);
- на підставі закону України про амністію (ч. 2 ст. 86) [5].

Таким чином, система звільнення від покарання та його відбування ґрунтується на кримінально-правових нормах, які визначають випадки, коли суд може вирішити не застосовувати покарання або припинити його відбування. Звільнення від відбування покарання – це компроміс між принципами гуманізму та справедливості. З одного боку, воно дає шанс засудженому виправитися та не втратити зв'язок з суспільством. З іншого боку, воно несе в собі ризик повторного вчинення злочину.

Звільнення від відбування покарання є одним із ключових аспектів сучасної кримінально-правової системи, яке вимагає уважного та обґрунтованого підходу. Питання підстав для звільнення від покарання є складним та багатограним, оскільки воно стосується не лише прав особи, але й громадської безпеки та загальних принципів правосуддя.

Відповідно до статті 152 Кримінально-виконавчого кодексу України, підставами звільнення від відбування покарання є:

- відбуття строку покарання, призначеного вироком суду;
- закон України про амністію;
- акт про помилування;
- прийняття уповноваженим органом рішення про передачу особи для обміну як військовополоненого;
- скасування вироку суду і закриття кримінального провадження;
- закінчення строків давності виконання обвинувального вироку;
- умовно-дострокове звільнення від відбування покарання;
- хвороба;
- інші підстави, передбачені законом [2].

З наведеного переліку випливає, що законодавець залишив його відкритим, тобто вказані підстави звільнення не є вичерпними, закон може передбачати й інші (наприклад, звільнення від відбування покарання у зв'язку з декриміналізацією діяння). Пояснюється це тим, що життя і, відповідно, законодавство змінюється, світова спільнота дотримується напрямку пом'якшення та економії засобів кримінальної репресії, тому можуть виникати нові підстави звільнення від покарання [3, с. 16-17].

Цей перелік підстав для звільнення від покарання дійсний для більшості видів покарань, передбачених законодавством України. Виняток становить лише звільнення з випробуванням, адже згідно зі статтею 75 КК України, воно не може бути застосоване до всіх видів покарань.

Отже, звільнення від покарання та його відбування – це комплекс заходів, які передбачають звільнення засудженої особи від несення покарання, призначеного судом, або від подальшого його відбування. Це складне та багатогранне питання, яке потребує ретельного вивчення та врахування всіх обставин. Українське законодавство передбачає чіткий перелік підстав для звільнення від відбування покарання. Цей перелік є вичерпним, і його застосування залежить від виду покарання, тяжкості злочину, поведінки засудженого та інших факторів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 17.03.2024).
2. Кримінально-виконавчий кодекс України. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#n1194> (дата звернення: 17.03.2024).
3. Навч. посіб. / М. В. Романов. Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. 90 с.
4. *ОДУВС – Одеський державний університет внутрішніх справ*.
5. URL : https://oduvs.edu.ua/wpcontent/uploads/2016/09/lek_17_Krum_pravo_fak_1_2_kurs.pdf (дата звернення: 17.03.2024).
6. Поняття та види звільнення від покарання. Наукові конференції. *Наукові конференції*. URL : <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-2926/> (дата звернення: 17.03.2024).

УДК 356.13(1-04)

Ігор ОЗАДОВСЬКИЙ / Ihor OZADOVSKYI
*аспірант ОНП PhD «Політологія» кафедри політології
Національного університету «Києво-Могилянська академія» (м. Київ)*

КОНФЛІКТОГЕННІСТЬ ПРИКОРДОННИХ ТЕРИТОРІЙ: ОСНОВНІ ЧИННИКИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Сучасний світопорядок перебуває в процесі трансформації, що призводить до розмивання кордонів і посилення ролі неінституціональних політичних акторів, таких як глобальні міста, мегаполіси та прикордонні території. У науковій літературі пограниччя часто розглядаються як периферія, що може підсилити свої позиції, претендуючи на власну суб'єктність. Проте прикордонні території без достатніх ресурсів для отримання самостійності або які є географічними фронтами, ризикують опинитися під впливом зовнішніх акторів і перетворитися на конфліктні зони, які можуть дестабілізувати держави, у межах яких вони розташовані, а також нести загрозу для світопорядку.

Прикордоння може бути і місцем міжкультурного діалогу, і зоною конфлікту. Щоб розуміти причини та передумови конфліктів у пограниччі, потрібно дослідження їхніх витоків та ефективних практик управління конфліктами, що є метою цього дослідження.

Сталого загальноприйнятого визначення «прикордоння» не існує в політологічному науковому дискурсі. Ця категорія носить міждисциплінарний характер, постійно ускладнюється, а сфера її використання розширюється. Проте спільним знаменником для підходів істориків, соціологів, політологів дослідників ідентичностей можна назвати те, що вони відзначають конфліктогенність порубіжжя. Тобто його здатність породжувати конфлікти, виступати середовищем, у якому існують сприятливі передумови для виникнення конфліктів. Це проявляється у використанні таких характеристик, як протиставлення «свій-чужий», конкуренція державних утворень, боротьба сфер гегемоній, простір протистояння щодо влади та контролю, тощо.